

SOCIAL-PHILOSOPHICAL ESSENCE OF THE MODERN CHINESE DEVELOPMENT MODEL

Muxammadjon T. Parpiyev

Vice-rector, Doctor of Philosophy in Philosophy, (PhD)

Associate Professor Andijan State Pedagogical Institute

m.t.parpiyev@andupi.uz

Andijan, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: Confucianism, "Chinese Renaissance", economic reforms, "May Fourth Movement", feudal order, gender equality, rebirth, modernization, "Cultural Revolution", traditional communism, modern capitalism, market economy, innovation, urbanization, discipline and hard work, education, digital culture.

Received: 08.08.25

Accepted: 09.08.25

Published: 10.08.25

Abstract: This article provides a socio-philosophical analysis of the factors that led to the rise of the modern Chinese state. It reveals that the May Fourth Movement, which triggered the renaissance of modern China, and the reforms that began in 1978 ushered in a new era in Chinese history, an era of tremendous economic growth, scientific and technological progress, and social change. It also examines how education, digital culture, and the country's discipline and hard work were the main drivers of economic and political rise.

ZAMONAVIY XITOIY TARAQQIYOT MODELINING IJTIMOIIY-FALSAFIY MOHIYATI

Muxammadjon T. Parpiyev

Prorektor, falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Andijon davlat pedagogika instituti.

m.t.parpiyev@andupi.uz

Andijon, O'zbekiston

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: Konfutsiychilik, "Xitoy Uyg'onishi", iqtisodiy islohotlar, "4-may harakati", feodal tartib, gender tengligi, qayta uyg'onish, modernizatsiya, "Madaniy inqilob", an'anaviy kommunizm, zamonaviy kapitalizm, bozor iqtisodiyoti, innovatsiya, urbanizatsiya, intizom va mehnatsevarlik, ta'lim, raqamli madaniyat.

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy Xitoy davlatining yuksalishiga sabab bo'lgan omillar ijtimoiy-falsafiy tahlil qilingan. Zamonaviy Xitoy renessansiga turtki bo'lgan "4-may harakati" hamda 1978-yilda boshlangan islohotlar Xitoy tarixida yangi davrni, ya'ni iqtisodiy ulkan o'sish, ilmiy-texnik taraqqiyot va ijtimoiy o'zgarishlar

zamonasini boshlab bergani ochib berilgan. Shuningdek, iqtisodiy va siyosiy yuksalishga ta'lim, raqamli madaniyat hamda mamlakatdagi intizom va mehnatsevarlik asosiy turtki bo'lganligi o'rganilgan.

СОЦИАЛЬНО-ФИЛОСОФСКАЯ СУТЬ СОВРЕМЕННОЙ КИТАЙСКОЙ МОДЕЛИ РАЗВИТИЯ

Мухаммаджон Т. Парпиев

*Проректор, доктор философских наук по специальности философия, (PhD), доцент
Андижанский государственный педагогический институт*

m.t.parpiyev@andupl.uz

Андижан, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: Конфуцианство, «китайское возрождение», экономические реформы, «Движение 4 мая», феодальный строй, гендерное равенство, возрождение, модернизация, «культурная революция», традиционный коммунизм, современный капитализм, рыночная экономика, инновации, урбанизация, дисциплина и трудолюбие, образование, цифровая культура.

Аннотация: В данной статье представлен социально-философский анализ факторов, приведших к возникновению современного китайского государства. Показывается, что «Движение 4 мая», положившее начало возрождению современного Китая, и реформы, начатые в 1978 году, открыли новую эпоху в истории Китая – эпоху колоссального экономического роста, научно-технического прогресса и социальных изменений. Также рассматривается, как образование, цифровая культура, а также дисциплина и трудолюбие страны стали основными движущими силами экономического и политического подъёма.

Kirish

Xitoyning hozirgi taraqqiyotida uning ming yillik an'analari, konfutsiychilik va davlatchilik borasida to'plangan boy tajriba muhim ahamiyatga egadir. Shu bilan birga renessans elementlari bo'lgan ikki fenomenal jarayon bu borada muhim ahamiyatga egadir. Birinchisi 1919-yil 4-maydagi talabalarning harakati bo'lsa, ikkinchisi 1978-yilda boshlangan Den Seyaopinning islohotlaridir.

“Xitoy Uyg'onishi” atamasi zamonaviy yutuqlarni Xitoyning boy tarixiy madaniyati bilan uyg'unlashtirishga intilayotgan chuqur madaniy va intellektual yuksalishni ifodalaydi. Bu hodisa taraqqiyot va an'anaga ikki tomonlama uyg'unligi bilan ajralib turadi. Bunda zamonaviy Xitoy jamiyati global o'zgarishlarga faol kirishgan holda o'z madaniy o'zligini qayta kashf etishga harakat qiladi. Klassik xitoy adabiyoti va zamonaviy media o'rtasidagi o'zaro ta'sir dialektik aloqadorlikni yaqqol namoyon etadi. Bundan tashqari, XX asr oxiridan boshlab amalga oshirilgan

iqtisodiy islohotlar Xitoyning jahon miqyosidagi nufuzini qayta tiklashga turtki berdi. Bu uning qadimiy savdo yo'llarining tarixiy ahamiyatiga o'xshash bo'lib, tarixiy merosga uyg'un zamonaviy iqtisodiy manzarani shakllantirdi.[1] Bunday dinamika Xitoy Uyg'onishining o'ziga xos jihatlari ta'kidlab, uni zamonaviy jamiyatning murakkabliklarini yengib o'tib, o'z tarixiy ildizlarini e'zozlaydigan zamonaviy rivojlanish namunasi sifatida namoyon etadi. O'tmish va bugunning bu uyg'unligini vizual tarzda ifodalash uchun tasvir an'anaviy amaliyotlar va zamonaviy talqinlarning boy o'zaro bog'liqligini aks ettiradi, shu bilan Xitoy Uyg'onishining mohiyatini mustahkamlaydi.

Xitoy Xalq Respublikasi O'zbekistonning eng yaqin iqtisodiy sherigi bo'lib, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev Xitoyning "Jenmin jibao" gazetasida e'lon qilgan maqolasida shunday degan edi: "Bugun Xitoy muhim xalqaro jarayonlarning mas'uliyatli ishtirokchisi sifatida jahon siyosati va boshqaruvida yetakchi o'rinni egallab turibdi. Prezident Si Szinpinning taraqqiyot, xavfsizlik va sivilizatsiyalararo muloqot sohalaridagi global tashabbuslari global muammolarni hal etishga, yanada barqaror va inklyuziv kelajakka o'tishni jadallashtirishga salmoqli hissa qo'shmoqda. XXR savdo va sarmoyaviy hamkorlikni kengaytirish va infratuzilmani birlashtirish loyihalarini amalga oshirish orqali rivojlanayotgan mamlakatlarning iqtisodiy o'sishini qo'llab-quvvatlashda katta ishtirok etmoqda." [2]

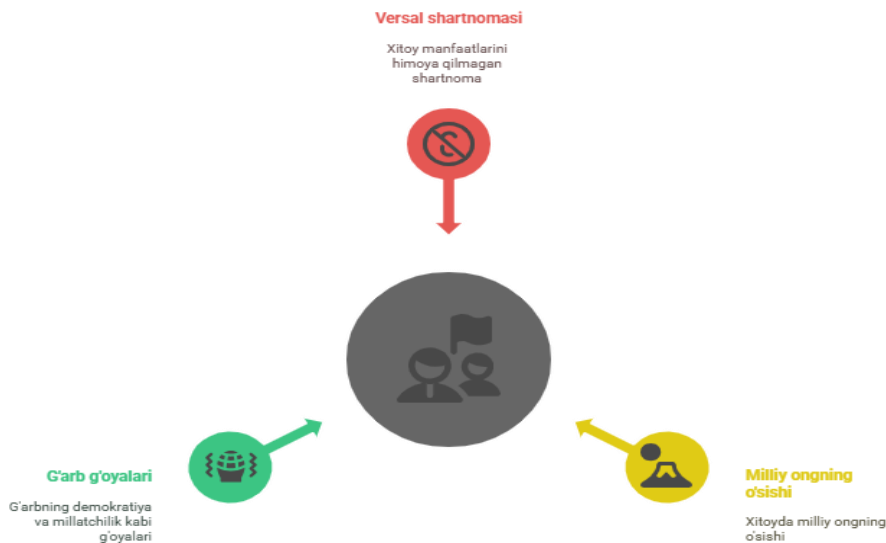
Adabiyotlar tahlili va metodologiya

1919-yilda vujudga kelgan "4-may harakati" Xitoyda zamonaviy fikrlashni shakllantirishda, madaniy o'zgarishlarni milliy o'zlik bilan uyg'unlashtirishda muhim turtki bo'lib xizmat qildi. XX asr boshlarida Xitoyda yuz bergan "4-may harakati" nafaqat birgina talabalar namoyishi sifatida, balki butun millatning madaniy, siyosiy va falsafiy uyg'onishiga asos solgan keng qamrovli tarixiy voqea sifatida baholanadi. 1919-yil 4-may kuni Pekin shahrida talabalar boshchiligida boshlangan bu harakat Xitoy jamiyatida yuzaga kelgan umummilliy norozilikning, intellektual o'zgarishlar ehtiyojining va yangi yo'l qidirish intilishining ifodasi bo'ldi.

"4-may harakati"ga turtki bo'lgan asosiy omillardan biri — Birinchi jahon urushidan keyingi xalqaro siyosiy vaziyat bo'ldi. Xitoy urushda Ittifoqchi davlatlar tomonida qatnashgan bo'lsa-da, Versal tinchlik shartnomasiga ko'ra, Germaniyaning Shandundagi huquqlari Yaponiyaga berilishini ko'zda tutuvchi qaror qabul qilindi.[3] Bu esa Xitoy jamoatchiligida qattiq norozilik uyg'otdi, chunki mamlakat o'z milliy manfaatlarini himoya qilish imkoniyatidan mahrum etildi. 1919-yil 4-may kuni Pekin universiteti boshchiligida bir necha ming talabalar ko'cha namoyishiga chiqdi. Ular "millatni himoya qilish", "ishonchsiz hukumatni qoralash" kabi shiorlar ostida Versal shartnomasiga qarshi chiqib, mamlakatni Yaponiya ta'siridan ozod etishni talab qildilar. Bu

harakat qisqa vaqt ichida Xitoyning boshqa shaharlariga ham tarqaldi va keng jamoatchilikni qamrab oldi.

4 May harakatiga olib kelgan omillar

“4-may harakati”ni faqatgina siyosiy harakat sifatida emas, balki chuqur ijtimoiy-falsafiy mazmunga ega voqelik sifatida ham baholash lozim. Bu harakat an'anaviy feodal tartib va qadriyatlarga qarshi chiqish, G'arb falsafasi va ilm-faniga yuz tutish, erkin fikr, tanqidiy ong va modernizm g'oyalarini qabul qilish kabi tamoyillarni ilgari surdi. Xususan, konfutsiylik ta'limoti va uning jamiyatdagi muqaddas maqomi tanqidga uchradi. Bu harakat va unga ulash bo'lgan “Yangi madaniyat harakati” doirasida Xitoy ziyolilari yangi falsafiy va madaniy paradigmalarni muhokama qilishni boshladilar. Demokratiya, inson huquqlari, gender tengligi, fuqarolik jamiyati, millatchilik va modernizatsiya kabi mavzular keng muhokama etila boshlandi.

“4-may harakati” Xitoydagi ilmiy-ma'rifiy rivojlanish, milliy qayta uyg'onish va yangi siyosiy kuchlarning shakllanishi uchun mustahkam poydevor bo'ldi. Ayniqsa, Xitoy Kommunistik partiyasining 1921-yilda tuzilishi va unda ishtirok etgan ko'plab yoshlar aynan ushbu harakatda ishtirok etgan, yoki undan ruhlanish olgan shaxslar bo'lgani harakatning strategik ahamiyatini ko'rsatadi. Bu harakat Xitoy Renessansi deb atash mumkin bo'lgan keng qo'lamli madaniy va intellektual uyg'onish jarayonining boshlanish nuqtasi bo'ldi. U nafaqat milliy ozodlik g'oyalarini mustahkamladi, balki inson haq-huquqlari, erkin fikrlash va islohotlarga intilishni ham xalq ongiga singdirdi. “4-may harakati” — Xitoyning tarixiy, madaniy va falsafiy rivojlanishida muhim burilish nuqtasi bo'lib, u millat ongining uyg'onishi, G'arb ilmi va demokratiya g'oyalarini qabul qilish, feodal tartiblarga qarshi kurashish, jamiyatni modernizatsiya qilish kabi vazifalarni o'z zimmasiga olgan yirik milliy harakatdir. Uning ta'siri bugungi zamonaviy Xitoy jamiyatining shakllanishida ham his etiladi.

Bu uygʻonish ilmiy tafakkur va demokratik qadriyatlarni qabul qilish nuqtasi boʻlib, Xitoy jamiyatini anʼanaviy boshqargan konfutsiychilik gʻoyalariga qarshi chiqdi. Modernizatsiyaga boʻlgan kuchli daʼvat yoshlar va ziyolilarni yangi madaniy ongni targʻib qilishga undadi, ijtimoiy adolatsizliklarni bartaraf etish va shaxsiy huquqlarni himoya qilishga qaratilgan harakatlarni ilhomlantirdi. Ijtimoiy ongdagi oʻzgarish faqat adabiyot va falsafa bilangina cheklanib qolmay, sanʼat va taʼlim sohalariga ham kirib bordi, bu esa Xitoyning boy madaniy merosini zamonaviy global gʻoyalar bilan uygʻunlashtirishga intilgan fikr uygʻonishiga olib keldi. Bunday oʻzgarishlar “4-may harakati”ni Xitoyning modernizatsiya yoʻlidagi chuqur taʼsirini koʻrsatib, davom etayotgan Xitoy Uygʻonish davrining tamal toshi sifatida vaqt oʻtishi bilan aks-sado bermoqda.[4]

1978-yildan keyingi Xitoyda boshlangan iqtisodiy islohotlar ijtimoiy kapitalizm deb atalgan modelga tomon tub burilishni ifodalab, misli koʻrilmagan oʻsish va modernizatsiya davrini boshlab berdi.[5] 1978-yil dekabrda Xitoy Kommunistik partiyasi (XKP) rahbarligidagi III-plenum qarorlari asosida boshlangan iqtisodiy islohotlar mamlakatni qatʼiy markazlashgan sotsialistik rejali iqtisodiyotdan bozor mexanizmlariga asoslangan, lekin davlat nazoratini saqlab qoluvchi yangi iqtisodiy modelga yoʻnaltirdi. Bu tarixiy burilish nafaqat iqtisodiy hayotda, balki ijtimoiy va falsafiy yoʻnalishlarda ham yangi paradigmaning shakllanishiga sabab boʻldi.

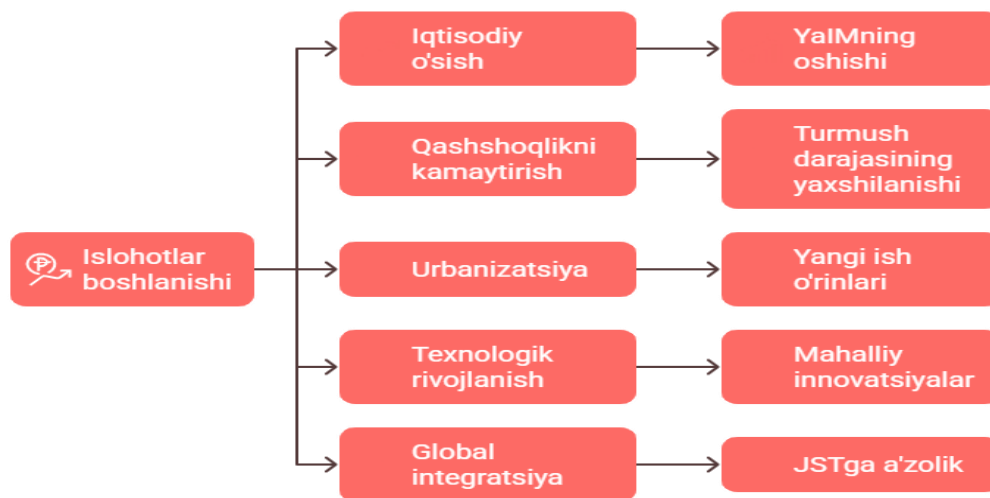
Xitoy 1966–1976-yillar davomida “Madaniy inqilob” oqibatlari tufayli iqtisodiy tanazzul, siyosiy beqarorlik va ijtimoiy beqarorlik holatiga tushib qolgan edi. Mamlakatda oziq-ovqat tanqisligi, sanoatda samarasizlik, texnologiyada ortda qolish va aholida norozilik ortib borgan edi. Deng Syaopin boshchiligidagi yangi rahbariyat mamlakatni modernizatsiya qilish va rivojlantirish uchun islohotlar yoʻlini tanladi. Islohotlar qishloq xoʻjaligidan boshlandi. “Uy xoʻjaligi shartnomasi” (家庭联产承包责任制) tizimi joriy etilib, dehqonlarga yerdan mustaqil foydalanish va mahsulot sotish huquqi berildi. Bu qadam qishloq xoʻjaligida ishlab chiqarishni keskin oshirdi.

Xitoy Islohotlariga Ta'sir Etuvchi Omillar

1978-yildan keyingi davrda Xitoyda iqtisodiy pragmatizm ideologiyaning asosiy ustuvor yo'nalishiga aylandi. Den Syaopinning mashhur so'zi "Qora va oq mushuk farqi yo'q, faqat kalamush tuta olsin" (不管黑猫白猫, 抓到老鼠就是好猫) bu amaliy yondashuvni ifodalaydi. Bu falsafiy konsepsiya — mafkuraviy qat'iylikdan ko'ra natijaga e'tibor qaratish tamoyilidir. Xitoyning ijtimoiy kapitalistik modeli — an'anaviy kommunizm va zamonaviy kapitalizm o'rtasidagi sinovchi ko'prik bo'lib, bugungi global siyosat va iqtisodda "Xitoy modeli" sifatida e'tirof etilmoqda. 1978-yildan boshlangan islohotlar Xitoy tarixida yangi davrni — iqtisodiy ulkan o'sish, ilmiy-texnik taraqqiyot va ijtimoiy o'zgarishlar zamonasini boshlab berdi. "Ijtimoiy kapitalizm" sifatida ta'riflanadigan bu model Xitoyni global miqyosda raqobatbardosh davlatga aylantirdi. Shunga qaramay, bu jarayon jamiyatda yangi muvozanatni, insoniy qadriyatlar va barqaror rivojlanish o'rtasidagi uyg'unlikni ta'minlash vazifasini ham dolzarb qilib qo'ydi.

XXRda 1978-yildagi islohotlar natijalari

Bozorga yo'naltirilgan siyosatni joriy etish orqali Xitoy hukumati mahalliy korxonalarga ko'proq erkinlik berdi va chet el sarmoyalarini jalb qilishni rag'batlantirdi. Bu esa Xitoyni jahon iqtisodiyotiga samarali integratsiyalashuviga olib keldi. Mazkur o'zgarishlar nafaqat keng tarqalgan qashshoqlikni kamaytirdi, balki shahar va sanoatning misli ko'rilmagan rivojlanishini ham tezlashtirdi. Natijada Xitoy jahon miqyosida yetakchi iqtisodiy kuchga aylandi. Olimlar ta'kidlaganidek, ushbu iqtisodiy modelning barqarorligi korrupsiya va ijtimoiy tengsizlik kabi tizimli muammolarni hal etishga bog'liq bo'lib qolmoqda.[6] Taraqqiyot va boshqaruv o'rtasidagi bu murakkab muvozanatni saqlash Xitoyning davom etayotgan uyg'onish davridagi kelajak yo'nalishini belgilashda hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. Taqdim etilgan tasvir modernizatsiya va madaniy merosning uyg'unligini aks ettirib, bu voqeani yanada to'ldirib beradi.

Natijalar va muhokama

Xitoydagi iqtisodiy o'zgarishlar davlat boshchiligidagi tashabbuslar va bozor yo'naltirilgan islohotlarning uyg'unlashuvi bilan tavsiflanadigan paradigma siljishini aks ettiradi. XX asr oxiridan boshlab Xitoy o'z iqtisodiyotini qayta tuzish orqali modernizatsiya sari misli ko'rilmagan yo'lni boshladi, bu esa tez sanoatlashuv va urbanizatsiyaga olib keldi. Bu o'zgarish nafaqat Xitoyni jahon iqtisodiy qudratining oldingi safiga olib chiqdi, balki boshqaruv modellarini, ayniqsa davlat korxonalarida, qayta ko'rib chiqishga turtki bo'ldi. So'nggi tahlillarda ta'kidlanganidek, zamonaviy korporativ boshqaruvning joriy etilishi raqobatni kuchaytirdi va unumdorlikni oshirdi, bu esa barqaror iqtisodiy o'sishni rag'batlantirdi.[7] Shu nuqtai nazardan, dinamik shahar landshaftlari kabi vizual tasvirlar ushbu o'zgarishning kuchli ko'rsatkichlari bo'lib xizmat qiladi va Xitoyning davom etayotgan uyg'onish davrida an'analarning zamonaviylik bilan uyg'unlashuvini aks ettiradi. Shunday qilib, Xitoy tajribasi iqtisodiy qudratni ijtimoiy taraqqiyot bilan uyg'unlashtiradigan rivojlanishning keng qamrovli modelini taqdim etadi.

Xitoyda texnologiya va innovatsiya sohalarining rivojlanishi Xitoy Uygʻonish davri hikoyasining muhim tarkibiy qismi boʻlib, millatning zamonaviylashuvga boʻlgan oʻzgaruvchan yondashuvini namoyon etadi. Ushbu taraqqiyotning asosiy jihati global barqarorlik maqsadlariga mos keladigan yashil texnologiya innovatsiyalarining vujudga kelishi boʻlib, bular mamlakat qishloq xoʻjaligi rivoji uchun hal qiluvchi ahamiyat kasb etdi.

Xitoy Uygʻonish davri doirasida urbanizatsiya jadallashishi iqtisodiy rivojlanishga sezilarli taʼsir koʻrsatadigan ikki tomonlama jarayon sifatida namoyon boʻlmoqda. Shaharlar innovatsiya va samaradorlik markazlariga aylanib, samarali mehnat bozorlarini shakllantirmoqda va toʻgʻridan-toʻgʻri xorijiy investitsiyalarni jalb qilmoqda, bu esa oʻz navbatida iqtisodiy oʻsishni ragʻbatlantiradi. Biroq, shaharlarning tez kengayishi koʻpincha daromadlar taqsimotidagi tafovutlar va ijtimoiy tengsizlikka olib keladi. Bunga yirik shaharlarda boylik va kambagʻallikning yonma-yon mavjudligi misol boʻla oladi. Bundan tashqari, Xitoyning Osiyo infratuzilmaviy investitsiyalar banki kabi tashabbuslar orqali jahon iqtisodiyotiga integratsiyalashuvi shaharsozlikning xalqaro moliya va savdo bilan chambarchas bogʻliqligini koʻrsatib, muvozanatli ijtimoiy-iqtisodiy siyosat yuritish zarurligini taʼkidlaydi. Bu murakkab vaziyat urbanizatsiya farovonlikka olib kelishi mumkinligini, ammo shu bilan birga tengsizlik va ijtimoiy beqarorlikning kuchayishiga yoʻl qoʻymaslik uchun ehtiyotkorlik bilan boshqarishni talab qilishini koʻrsatadi.

Xitoy Uygʻonish davri kontekstida madaniy uygʻonish va milliy oʻziga xoslik oʻrtasidagi oʻzaro aloqa zamonaviy rivojlanishning anʼanaviy qadriyatlarni zamonaviy intilishlar bilan qanday uygʻunlashtirishi mumkinligini chuqur anglash imkonini beradi. Shahar landshaftlarida madaniy amaliyotlarning qayta jonlanishi merosga boʻlgan muhim eʼtiborni koʻrsatadi. Bunga Huangpu tumani kabi joylardagi yutuqlar misol boʻla oladi, bu yerda jamoatchilik ishtiroki shaharlashtirish jarayonida mahalliy anʼanalarni faol saqlab qolmoqda.[8] Bundan tashqari, xitoylik muhojirlar chet ellarda oʻrnashib, yangi muhitga moslashgan holda bayramlar va urf-odatlar kabi anʼanaviy amaliyotlarni saqlab qolgan oʻziga xos madaniy kimlikni shakllantirdilar.[9] Ushbu xalqaro madaniy almashinuv nafaqat umumiy oʻziga xoslikni mustahkamlaydi, balki Xitoyning global miqyosdagi oʻzgarayotgan rolini ham aks ettiradi. Soʻnggi yillarda Oʻzbekiston va Xitoy oʻrtasidagi iqtisodiy hamkorlik faollashib, keng koʻlamli infratuzilma va investitsiya loyihalari amalga oshirilmoqda. Bu jarayon oʻz navbatida mamlakatimizda Xitoydan kelgan muhandislar, mutaxassislar va tadbirkorlarning koʻpayishiga sabab boʻldi. Xitoy migrantlari soni katta emas, biroq ularning madaniy mavjudligi Oʻzbekiston jamiyatidagi madaniy xilma-xillik, global taʼsirlar va integratsiya jarayonlari nuqtai nazaridan qiziqish uygʻotadi. Xitoyliklarning madaniyati, turmush tarzi va ijtimoiy munosabatlari mahalliy muhit bilan qanday aloqada ekani, ularning madaniy izlari qay tarzda namoyon boʻlayotgani — bugungi kunda tahlil etilishi zarur boʻlgan masalalardandir.

Xitoylik migrantlar, asosan, muhandislik, qurilish, energetika va sanoat sohalarida faoliyat yurituvchi mutaxassislardir. Ular O'zbekistonga ko'pincha vaqtinchalik shartnomalar asosida keladi va muayyan loyihalar doirasida ish faoliyati olib boradi. Shu bois, ularning jamiyatga to'liq integratsiyalashuvi emas, balki cheklangan madaniy ishtirokini kuzatish mumkin. Shu bilan birga, ular o'z milliy madaniyatini, kundalik urf-odatlarini va hayot tarzini saqlashga intiladilar. Masalan, Xitoy taomlari tayyorlanadigan kichik oshxonalar Toshkent, Samarqand, Navoiy kabi shaharlarda paydo bo'ldi. Chunsze - Xitoy Yangi yilini keng nishonlamasalar-da, o'z jamoalari ichida an'anaviy bayram marosimlarini o'tkazishlari kuzatiladi.

Xitoyliklarning umumiy turmush uslubi oddiy, intizomli va mehnatsevarlik bilan ajralib turadi. Ular mahalliy aholi bilan doimiy va chuqur ijtimoiy aloqalar o'rnatishga kamroq intilishadi, bu esa til to'sig'i, madaniy farqlar va vaqtinchalik faoliyat bilan bog'liq. Shunday bo'lsa-da, ularning mehnat madaniyati, texnik ko'nikmalari va tartib-intizomi mahalliy xodimlarga ta'sir ko'rsatmoqda. Xususan, ayrim o'zbek ishchilar Xitoy modellaridan samaradorlik va texnologiya bilan ishlash borasida ijobiy saboqlar olmoqda.

Falsafiy nuqtai nazardan, Xitoylik migrantlarning madaniy borlig'i O'zbekistonda global jarayonlar, xalqaro iqtisodiy hamkorlik va turli madaniyatlarning o'zaro ta'sirini ifodalovchi bir mezonga aylangan. Bu holat jamiyatning madaniy immuniteti, ochiqligi va turli madaniyatlarga bo'lgan munosabatini chuqurroq tahlil qilishga turtki beradi. Bir tarafdin, bu xilma-xillikni boyitsa, ikkinchi tarafdin, milliy o'zlikni asrab qolish, madaniy assimilyatsiyaga qarshi immunitetni mustahkamlash vazifalarini ham qo'yadi. O'zbekistondagi Xitoy migrantlarining madaniyati — bu uzoq muddatli jarayon emas, balki zamonaviy dunyodagi transmilliy mehnat munosabatlari va global madaniy ta'sirlarning mahalliy makondagi namoyonidir. U milliy xavfsizlik yoki madaniy birlik uchun tahdid emas, balki muloqot, saboq va tajriba almashinuvi imkonini sifatida ko'rilishi mumkin. Eng muhimi, bunday madaniy muloqotlar jamiyatdagi madaniy ong va bag'rikenglik darajasini belgilab beradi. Shu sababli, Xitoy Uyg'onish davri boshqa mamlakatlar uchun namuna bo'lib xizmat qiladi va modernizatsiyani madaniy o'ziga xoslik hamda merosni saqlash bilan muvozanatlashtirish muhimligini ta'kidlaydi. Ushbu jarayonlarning tasviri da samarali tarzda aks ettirilgan.

Ta'lim, ayniqsa Xitoy Uyg'onish davri doirasida madaniy ongni shakllantirishda hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'lib, u zamonaviy taraqqiyot bilan boy madaniy merosni uyg'unlashtirgan holda namoyon bo'ladi. Mahalliy tarix, an'analar va til xilma-xilligini o'quv dasturlariga kiritish orqali maktablar o'quvchilarda nafaqat o'zlikni anglash tuyg'usini shakllantiradi, balki jahon madaniyatlarini qadrlashni ham singdiradi. Ta'limga bunday keng qamrovli yondashuv madaniy harakatchanlik va mahalliy rivoyatlarning keng doiradagi vaziyatlarga moslashuvchanligini ta'kidlaydi

Zamonaviy davrdagi Xitoy san'ati va adabiyotining ta'siri madaniy o'zlikni anglash va jahon miqyosidagi aloqalarning qayta jonlanishi bilan tavsiflanadigan Xitoy Uyg'onish davrining keng qamrovli rivoyatida muhim o'rin egallaydi. Lu Sin kabi mashhur adiblarning asarlari an'anaviy xitoy hikoyalariga tanqidiy yondashuvni namoyish etib, ayni paytda modernistik usullarni qo'llash orqali adabiy shakllar va mavzularni qayta shakllantirishga erishgan.

Ijtimoiy tarmoqlar, ayniqsa Xitoy Uyg'onish davri kontekstida, madaniy ifodaning transformatsion platformasiga aylandi. Bu shaxslarga o'z madaniy hikoyalarini keng tarqatish va geografik chegaralardan tashqarida muloqot qilish imkonini berdi. Ushbu raqamli maydon nafaqat badiiy ifoda uchun forum, balki tez modernizatsiyalashayotgan jamiyatda an'anaviy amaliyotlarni saqlash va jonlantirish vositasi sifatida xizmat qilmoqda. Rahbarlar raqamli madaniyatning murakkabliklarini boshqarar ekanlar, turli manfaatdor tomonlar o'rtasida hamkorlik jarayonlarini rag'batlantiradigan muhitni yaratishlari, qadimiy an'analar va madaniyatning zamonaviy talqinlari o'rtasidagi aloqani mustahkamlashlari lozim[10]. Ushbu dinamikalarning o'zaro ta'siri madaniy o'ziga xoslik va ifodaning boy to'qimasini yaratadi. Bu tarixiy ildizlarga ega zamonaviy san'atni ajratib ko'rsatadi va o'tmish bilan hozirgi zamonning uyg'unlashuvini ifodalaydi.

Xitoy Kommunistik partiyasi siyosatining rivojlanishi Xitoyning modernizatsiya va taraqqiyot yo'lidagi mafkura va pragmatik boshqaruv o'rtasidagi dinamik munosabatlar bilan ajralib turadi. Partiyaning dastlabki Mao g'oyalariga bo'lgan e'tibori, ayniqsa Den Syaopindan keyingi davrda, asta-sekin iqtisodiy islohotlar va globallashtirishga yo'naltirildi. Bu o'zgarish nafaqat misli ko'rilmagan iqtisodiy o'sishni ta'minladi, balki XKPning buyuk davlat sifatidagi o'rnini mustahkamlash uchun jahon iqtisodiyoti bilan faol hamkorlik qilishini ham taqozo etdi.

Xitoycha xususiyatlarga ega sotsializm tushunchasi marksizm tamoyillarini Xitoyning tarixiy va madaniy konteksti bilan o'ziga xos tarzda uyg'unlashtirgan holda, millatning zamonaviy intilishlarini aks ettiradi. Si Szinpin tomonidan faol targ'ib qilingan bu konsepsiya nafaqat milliy o'zlikni mustahkamlashga, balki an'anaviy qadriyatlarni saqlab qolgan holda modernizatsiyani rag'batlantirishga qaratilgan. Xitoy rahbariyati konfutsiychilik g'oyalarini qayta talqin qilish orqali qat'iy marksistik doktrinalardan voz kechib, madaniy merosni boshqaruv bilan uyg'unlashtiradigan modelga o'tmoqda. Bu esa rivojlanishning sof g'arbona paradigmalaridan uzoqlashish tendensiyasini ko'rsatmoqda.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, Xitoy Uyg'onish davri nafaqat madaniy merosning qayta tiklanishini, balki boshqa mamlakatlar o'rnak olishga intilishi mumkin bo'lgan zamonaviy rivojlanishning yangicha modelini ham ifodalaydi. Xitoy an'anaviy qadriyatlarni zamonaviy amaliyotlar bilan uyg'unlashtirish orqali tarixiy ong va innovatsiya o'rtasidagi kuchli hamkorlikni namoyon etmoqda. Bu madaniy va iqtisodiy dinamizm globallashtirish sharoitida samarali boshqaruv va

strategik rejalashtirish milliy tiklanishni qanday tezlashtirishi mumkinligini ko'rsatadi. Pirovardida, Xitoy Uyg'onish davri merosni taraqqiyot bilan muvozanatlashda muhim saboqlar beradi va butun dunyo bo'ylab rivojlanayotgan iqtisodiyotlar uchun yo'l ko'rsatuvchi mayoq vazifasini o'taydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. <https://core.ac.uk/download/pdf/6610263.pdf> - Мурожаат этилган сана: 01.07.2024 й.
2. http://uz.china-embassy.gov.cn/rus/sgxx/sgsd/202401/t20240122_11230730.htm - Президент Узбекистана Шавкат Мирзиёев опубликовал авторскую статью в газете «Жэньминь жибао» Мурожаат этилган сана: 22.01.2024 й.
3. Четвёртого мая» движение // Цуруока — Шербот. — Москва. : Советская энциклопедия, 1957. — С. 241-242.
4. Valparaiso University, "Graduate Catalog, 1981-1982" (1981). Graduate Catalogs. 3. <http://scholar.valpo.edu/gradcatalogs/3>.
5. Гельбрас, В. Г. 30 лет реформ открытости КНР // Общественные науки и современность. — 2009. — № 3. — С. 109—117.
6. Degen, Ronald. (2025). Chinas challenges to future sustainable economic growth and the implications for the United States. doi: <https://core.ac.uk/download/pdf/9306794.pdf>.
7. Wang H, Li S, Zhang H. (2024). Nexus between country governance, globalization, sustainable development policy, fair trade and economic sustainability: a mediation-moderation approach. Technological and Economic Development of Economy, doi: <https://www.semanticscholar.org/paper/6c55038f4e3d447b6323f3303972e3b5df830ff8>.
8. Yuan Y, Yusof MJM, Ghafar AA, Cheah CF. (2025). Innovative Approaches to Cultural Identity Preservation: The Rural Culture Development Model for Huangpu District, Guangzhou. International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences, doi: <https://www.semanticscholar.org/paper/39ef02e280b94ad01cc1caeeba4e8f2b0007266c>.
9. Ge Y, Ismail I. (2025). THT REPRESENTATION OF CHINESE CULTURAL IDENTITY IN TRADITIONAL FESTIVALS-THEMED ARTWORKS OF NANYANG ARTISTS. Quantum Journal of Social Sciences and Humanities, doi: <https://www.semanticscholar.org/paper/f784026b27b8d4318187be9d284a422e4cb5651e>.
10. Cortellazzo L, Bruni E, Zampieri R. (2019). The Role of Leadership in a Digitalized World: A Review. Frontiers in Psychology, Volume(10), doi: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.01938>